

Dariusz Adamczyk

Wychowanie w perspektywie personalistycznej

Wychowanie ma służyć dobru człowieka. Stąd winno się opierać na integralnym rozumieniu natury wychowanka, z uwzględnieniem jego realnych możliwości, a także ograniczeń oraz uwarunkowań zewnętrznych wpływających na proces rozwoju i formacji. Integralność jest urzeczywistnianiem całości i jedności osoby na podłożu jej złożoności. Wychowanie winno być zatem odpowiedzialne i zakorzenione w prawdzie o człowieku. Nieodzowna jest do tego świadomość, kim jest człowiek, jaka jest jego natura oraz cel¹.

Wychowanie ku dobru człowieka w jego integralnej złożoności w sposób najpełniejszy uwzględnia wychowanie personalistyczne, w ramach którego wychowanek jest postrzegany jako osoba ludzka i tak traktowany. Stąd wobec rozmaitych zagrożeń wynikających z niecałościowego, a jedynie częściowego, fragmentarycznego postrzegania człowieka, potrzeba podejmowania wychowania personalistycznego ciągle staje się pilnym wyzwaniem współczesności.

1. Osoba ludzka jako centralny element wychowania

Człowiek jest osobą² i jako osoba stanowi centralny element procesu wychowania. Zagadnienie godności osoby jest fundamentalne dla wszelkiego wychowania, które nie może unikać urzeczywistniania godności człowieka w świecie. W sensie ontologicznym osoba jest to byt substancjalny, realny, samoistny i autonomiczny. To również byt dynamiczny, rozwijający się ku swej pełni, ponieważ zmierza do doskonałości. Owa doskonałość zaś suponuje zwrócenie się człowieka ku odkrytemu dobru oraz przekraczanie samego siebie. Osoba jest to byt zorientowany ku poznawaniu prawdy o rzeczywistości i o sobie, o sensie istnienia i sensie swego istnienia, o odczytywaniu swojego miejsca w otaczającej rzeczywistości³.

Podstawową cechą życia człowieka jest ustawiczny rozwój. Otwarcie na rozwój pozwala człowiekowi na coraz pełniejsze wyrażanie swojej istoty.

¹ Por. K. Kaczmarek, T. Gadacz, *Racje za personalistyczną filozofią wychowania*, w: *Wychowanie personalistyczne*, red. F. Adamski, Kraków 2005, s. 171.

² Por. K. Wojtyła, *Człowiek jest osobą*. Przemówienie wygłoszone w Radio Watykańskim w czasie trwania 3 sesji Soboru Watykańskiego II, „Personalizm” 1 (2001), s. 59-64; M. Rusiecki, *Osoba ludzka wobec wartości w świetle chrześcijańskiego wychowania*, w: *Antropologiczna pedagogika ogólna*, red. M. Nowak, P. Magier, I. Szewczak, Lublin 2010, s. 233 nn.

³ Por. M. Cogieli, *Budowanie systemu wychowania personalistycznego w procesie reformowania edukacji*, „Śląskie Studia Historyczno-Teologiczne” 35,2 (2002), s. 332 nn; F. Adamski, *Personalizm i pedagogika personalistyczna*, w: *Encyklopedia pedagogiczna XXI wieku*, t. 4, red. T. Pilch, Warszawa 2005, s. 349; tenże, *Wprowadzenie: personalizm – filozoficzny nurt myślenia o człowieku i wychowaniu*, w: *Wychowanie personalistyczne*, s. 10 n; J. Bagrowicz, *Godność osoby fundamentem wychowania*, w: *Wychowanie personalistyczne*, s. 183 nn.

Początkiem rozwoju jest dążenie do lepszego siebie. W tym kontekście życie człowieka oscyluje pomiędzy aktualnym stanem siebie, a stanem możliwym do osiągnięcia w sobie. Podstawowym prawem rozwoju jest preferowanie tego, co lepsze i dążenie do lepszego siebie⁴.

Człowiek znajduje się pomiędzy zwierzęciem a Bogiem. Przekracza poziom jedynie naturalnego prawa konieczności obligującego zwierzęta, którego wyrazem jest instynkt. Jako istota cielesna, ale też rozumna i wolna, człowiek pragnie osiągnąć więcej, chce osiągnąć to, co „lepsze”, dlatego szuka Boga i dąży do Niego (świadomie lub nieświadomie)⁵.

Każdy człowiek jest bytem niepowtarzalnym. Posiada również prawo do wyboru własnej drogi rozwoju oraz doskonalenia. Ten wymiar dynamiczno-potencjalny człowieka stanowi jednocześnie wyzwanie oraz zobowiązanie do ciągłego doskonalenia się i zmierzania ku Pełni Dobra. Jest to obowiązek człowieka wynikający z jego istoty jako wynik świadomej potrzeby dążenia do ustawicznej zmiany ku doskonałości. Owa zmiana oscyluje w perspektywie prawa moralnego, wynikającego z ludzkiej rozumnej i wolnej natury, zapisanego w niej i objawiającego się przez głos sumienia⁶.

Człowiek posiada godność i wartość ontologiczną z natury, zanim nawet jest w stanie uzyskać pełnię autonomii. Ta wartość przysługuje

każdemu człowiekowi od momentu jego poczęcia. W świecie bytów stworzonych człowiek jako osoba ludzka jest wartością najwyższą. Jej celem jest doskonalenie się w istnieniu, co oznacza osiąganie coraz wyższego stopnia uczestniczenia w dobru. Jest to dla osoby wyzwanie szczególne i traktowane jako obowiązek moralny wynikający z samej istoty bycia osobą. Jest to również wynik świadomości potrzeby dążenia do doskonałości w perspektywie transcendencji czasu i przestrzeni, natury i kultury, wychodząc ku Absolutowi, którego osoba jest obrazem. To skierowanie na transcendencję charakteryzuje i determinuje specyfikę osoby ludzkiej⁷.

Związany z tym stan doskonałości człowieka nie jest możliwy w jego egzystencji ziemskiej, doczesnej. Istnieje jednak możliwość stopniowego doskonalenia się człowieka. Polega ono na wysiłku stopniowego przyswajania cech osobowych w procesie personalizacji. Dokonuje się to poprzez nabywanie dobrych cech i sprawności oraz prowadzi do autonomii w wykonywaniu wolnych i spójnych wyborów⁸.

W kontekście chrześcijańskim owa wartość i wyjątkowość każdego człowieka wynika z faktu stworzenia na obraz i podobieństwo Boga (Rdz 1,26 n; 2,7) oraz odkupienia przez Jezusa Chrystusa Zbawiciela, który oddał swoje życie za każdego człowieka⁹. Wiąże się to również z niepowtarzalnym powołaniem każdego. To indywidualne

⁴ Por. M. Nowak, *Personalistyczne wychowanie*, w: *Encyklopedia pedagogiczna XXI wieku*, t. 4, red. T. Pilch, Warszawa 2005, s. 353 n.

⁵ Por. tamże, s. 353.

⁶ Por. F. Adamski, *Personalizm i pedagogika personalistyczna*, s. 351; tenże, *Wprowadzenie: personalizm – filozoficzny nurt myślenia o człowieku i wychowaniu*, s. 11; J. Bagrowicz, *Godność osoby fundamentem wychowania*, s. 207.

⁷ Por. F. Adamski, *Personalizm i pedagogika personalistyczna*, s. 352; M. Nowak, *Personalistyczne wychowanie*, s. 356 n.

⁸ Por. M. Nowak, *Personalistyczne wychowanie*, s. 357.

⁹ Por. H. Langkammer, *Godność człowieka według Biblii*, w: *Życie społeczne w Biblii*, red. G. Witaszek, Lublin 1997, s. 9-21; J. Szlaga, *Godność i upadek człowieka a jego środowisko*, w: *Człowiek – wartości – sens. Studia z psychologii egzystencji*, red. K. Popielski, Lublin 1996, s. 151 nn; J. Bagrowicz, *Godność osoby fundamentem wychowania*, s. 191 nn.

powołanie, jeśli zostanie przyjęte przez człowieka i będzie wytrwale realizowane, uświęca daną osobę, i nie tylko ją, ale także i innych, zgodnie z Bożym planem zbawienia¹⁰.

Na istotny element godności osoby ludzkiej wskazuje święty Paweł: „Gdybym mówił językami ludzi i aniołów, a miłości bym nie miał, stałbym się jak miedź brzęcząca albo cymbał brząca. Gdybym też miał dar prorokowania i znał wszystkie tajemnice, i posiadał wszelką wiedzę, i wszelką możliwą wiarę, tak iżbym góry przenosił, a miłości bym nie miał, byłbym niczym” (1Kor 13,1 n). Godność człowieka realizuje się zatem w miłości na wzór miłości Bożej w dziele stworzenia oraz miłości ofiarnej Jezusa Chrystusa w dziele odkupienia¹¹.

Takie pojmowanie człowieka jako osoby ludzkiej, z jej prawem do wyboru własnej drogi rozwoju i doskonalenia, posiada również swoje odniesienie w wymiarze edukacyjnym i wychowawczym. Godność osoby sprzeciwia się jakiegokolwiek manipulacji czy zinstrumentalizowaniu procesu wychowania¹², które winno być zorientowane aksjologicznie oraz pełne, czyli realizowane przez wiele ośrodków oddziaływania, a zatem nie tylko przez rodzinę, ale również w szkole, Kościele, związkach i stowarzyszeniach młodzieżowych, przez środki społecznego przekazu, a także przez normy społeczno-prawne stanowiące podstawy kultury każdego społeczeństwa¹³.

Wszelkie oddziaływania wychowawcze winny być zorientowane na człowieka oraz jego miejsce w porządku

bytów stworzonych. Z tego bowiem wynika cel, istota oraz przebieg procesów wychowawczych i działań edukacyjnych¹⁴. Respektowanie godności ucznia, sprawiedliwe ocenianie, podmiotowe traktowanie to istotne nakazy etyczno-moralne w edukacji, odnoszące się do wartości jaką jest człowiek. Proces edukacji i wychowania winien bowiem sprzyjać wszechstronnemu rozwojowi wychowanka.

2. Istota wychowania personalistycznego

Wychowanie jest procesem stopniowego dochodzenia do dojrzałej osobowości, do doskonałości. Człowiek zawsze chce być pełniej sobą. Owo dążenie do doskonałości jest dla człowieka nieograniczone. Pod tym względem osoba ludzka nigdy nie jest już w pełni zaktualizowana. Osiąganie pełni siebie jest procesem trwającym przez całe życie człowieka. Uczestniczą w tym procesie różne osoby i instytucje wychowawcze, których zadaniem jest wspomaganie osobistego wysiłku danego podmiotu, czyli wychowanka. Celem jest osiągnięcie możliwie najwyższego stopnia rozwoju osobowościowego¹⁵.

Istota wychowania personalistycznego opiera się zatem na koncepcji człowieka jako osoby ludzkiej zmierzającej ku celowi ostatecznemu. Wszystkie zaś cele oraz działania wychowawcze winny być zakorzenione w personalizmie jako nurcie afirmującym osobę ludzką oraz jej dobro. Ma to związek z takim działaniem, którego celem

¹⁰ Por. K. Olbrycht, *Istota wychowania personalistycznego*, <http://www.stowarzyszeniefidesetratio.pl/Presentations0/01aOlbrycht.pdf>, (dostęp: 23.10.2014).

¹¹ Por. J. Bagrowicz, *Godność osoby fundamentem wychowania*, s. 195.

¹² Por. tamże, s. 181 n.

¹³ Por. F. Adamski, *Personalizm i pedagogika personalistyczna*, s. 351; tenże, *Wprowadzenie: personalizm – filozoficzny nurt myślenia o człowieku i wychowaniu*, s. 13; K. Kaczmarek, T. Gadacz, *Racje za personalistyczną filozofią wychowania*, s. 175 n.

¹⁴ Por. F. Adamski, *Wprowadzenie: personalizm – filozoficzny nurt myślenia o człowieku i wychowaniu*, s. 13.

¹⁵ Por. tenże, *Personalizm i pedagogika personalistyczna*, s. 352.

jest przygotowanie człowieka, jego ukierunkowanie oraz stworzenie mu optymalnych warunków do kształtowania siebie jako osoby, do dojrzwania osobowościowego, które zdobywa się poprzez poszukiwanie prawdy i wolne dążenie do prawdziwego dobra¹⁶.

Celem wychowania jest uzdalnianie wychowanka do kierowania własnym procesem rozwoju. Należy je rozumieć jako wzbudzanie osoby w wychowanku. Jest to tzw. maieutyka osoby¹⁷. Istota wychowania nie polega zatem na przyswojeniu określonych pojęć, umiejętności, ani też kultury, obyczajów czy norm społecznych, lecz na urzeczywistnianiu i aktualizowaniu się niepowtarzalnej struktury osoby ludzkiej¹⁸.

Wychowanie jest raczej wyzwaniem tkwiącego w człowieku potencjału, wyzwaniem i kierunkowaniem jego siły wewnętrznej. Rezultaty wychowania warunkowane są właśnie ową siłą wewnętrzną. W wychowaniu chodzi o wzbudzenie w wychowanku pragnienia bycia coraz bardziej człowiekiem. Ten teleologiczny charakter osobowej egzystencji człowieka zachowuje otwartość ukierunkowaną, która wymaga wysiłku i aktywności ku aktualizowaniu potencjalności człowieka. Chodzi o ustawiczny proces stawiania się człowieka¹⁹.

Wychowanie to proces zawierający sposoby pomagające człowiekowi odnaleźć się w swoim człowieczeństwie, w jego urzeczywistnianiu i rozwijaniu,

a także w otwieraniu na prawdę, dobro, piękno. W ten sposób człowiek zaczyna uczestniczyć w wartościach oraz je urzeczywistniać, co wzbudza poczucie podmiotowości osoby przez aktywność osobistego udziału, czynnego włączania się i podejmowania inicjatyw w perspektywie aksjologicznej²⁰.

Wychowanie personalistyczne jest wychowaniem do wolności wyboru odkrytego dobra. Wolność nie jest swawolą, lecz zdolnością do wyboru dobra oraz jego realizacji. Wychowanie jest zatem uzdalnianiem młodego człowieka do odkrywania i wybierania przez niego dobra oraz do samodzielnego, dojrzałego współtworzenia dobra. Pozostawać to musi zawsze w centrum osobowościowego doskonalenia człowieka²¹. Jest tu potrzebna praca nad korzystaniem z prawa wyboru, decyzji, nad kształtowaniem odpowiedzialności za czyny, w których ujawnia się, kim jest osoba ludzka. Wolność winna być zatem postrzegana w perspektywie dobra oraz miłości. Chodzi bowiem ostatecznie o to, aby być wolnym do czynienia dobra i do miłowania²².

Konieczna jest do tego współpraca wychowanka z wychowawcą, ucznia z mistrzem. Wychowawca jest przede wszystkim przykładem i wzorem realizacji przekazywanych wartości. Rolą wychowawcy jest udostępnianie wychowankowi wartości i przez to wyzwianie w nim wychowawczych potencjalności. Chodzi jednocześnie o ochronę

¹⁶ Por. tamże; J. Majka, *Wychowanie chrześcijańskie – wychowaniem personalistycznym*, w: *Wychowanie personalistyczne*, s. 155 nn; W. Chudy, *Istota pedagogiki personalistycznej*, „Ethos” 3,75 (2006), s. 52-74; R. Czekalski, *Personalistyczna pedagogika wychowawcza Jana Pawła II*, „Warszawskie Studia Teologiczne” 21 (2008), s. 185 nn; K. Olbrycht, *Istota wychowania personalistycznego*.

¹⁷ Por. M. Nowak, *Wychowanie w personalizmie*, „Chrześcijanin w świecie” 4 (1993), s. 65; J. Bagrowicz, *Godność osoby fundamentem wychowania*, s. 206 n.

¹⁸ Por. M. Nowak, *Personalistyczne wychowanie*, s. 357.

¹⁹ Por. tamże, s. 354; R. Czekalski, *Personalistyczna pedagogika wychowawcza Jana Pawła II*, s. 189; M. Rusiecki, *Osoba ludzka wobec wartości w świetle chrześcijańskiego wychowania*, s. 244.

²⁰ Por. B.Z. Gacka, *Wychowanie personalistyczne*, „Personalizm” 3 (2002), s. 77; M. Nowak, *Personalistyczne wychowanie*, s. 355.

²¹ Por. F. Adamski, *Personalizm i pedagogika personalistyczna*, s. 352; tenże, *Wprowadzenie: personalizm – filozoficzny nurt myślenia o człowieku i wychowaniu*, s. 15; J. Majka, *Wychowanie chrześcijańskie – wychowaniem personalistycznym*, s. 159.

²² Por. B.Z. Gacka, *Wychowanie personalistyczne*, s. 78.

wychowanka przed wybieraniem pseudowartości. Do tych przekazywanych wartości wychowanek musi mieć stosunek aktywny, aby stały się jego wartościami, wzbogacały go wewnętrznie i powodowały jego zdolność do wyboru dobra i jego współtworzenia. Jest to określane jako introcepcja wartości czyli uznanie ich za własne²³.

Nieodłącznym elementem procesu wychowania personalistycznego są zatem osobowe relacje pomiędzy jego uczestnikami²⁴. Spotkanie mistrza i ucznia jest miejscem autentycznego wychowania. Owo spotkanie i dialog rozpoczyna się od afirmacji osoby wychowanka. Wychowanie nie może opierać się tylko na przekazywaniu wiedzy, lecz powinno stać się wydarzeniem spotkania. Wychowawca z szacunkiem do samego siebie jako osoby winien osiągać zdolność praktyczną spotykania swoich wychowanków²⁵.

Wychowanie personalistyczne obliuguje do kształtowania osobowej postawy wychowanków, która winna być oparta na szacunku wobec innych, życzliwości, poczuciu odpowiedzialności za wspólne dobro, jakim jest rozwój człowieka. Należy przy tym odrzucić jakiegokolwiek formy traktowania drugiego instrumentalnie, w sposób przedmiotowy. Warto podkreślać, że każdy człowiek jest niepowtarzalny, wyjątkowy, obdarzony najwyższą wartością, jaką jest bezwarunkowa osobowa godność. W tej perspektywie warto uświadamiać wychowankowi ważność jego bytowej tożsamości jako osoby ludzkiej. Potrzeba przypominać mu,

jaki jest cel i sens jego życia, jakie ma możliwości oraz zobowiązania, a także jakie wartości są niezbędne do realizacji i osiągnięcia celu, jakim jest zrealizowanie własnego potencjału i osobowego spełniania się²⁶.

Tu właśnie jawi się szczególna rola wychowawcy jako wspierającego rozwijanie możliwości wychowanka oraz kształtowanie odpowiedzialności za samego siebie i za społeczność, którą osoba sobą ubogaca²⁷. Sam nauczyciel winien być jednak świadomy celu i sensu życia osoby ludzkiej. Wymaga to rzetelnej wiedzy antropologicznej, a także przykładu życia, co umożliwi zrozumienie wychowancom, co oznacza osoba, na czym polega osobowy stosunek do człowieka oraz czym jest przysługująca osobie ludzkiej godność²⁸.

Istotnym kryterium teleologicznym wychowania w perspektywie antropologii personalistycznej jest dojrzałość osobowościowa. Przejawia się ona w sposób szczególny zdolnością do przyjmowania miłości oraz do obdarowywania innych dojrzałą miłością i troską. Owa dojrzałość jest zatem zdolnością do realistycznego rozumienia i odpowiedzialnego kochania siebie i innych. W tym istotnym aspekcie wychowania personalistycznego, jakim jest kształtowanie postawy miłości wobec innych, chodzi o gotowość do świadomego bycia dobrowolnym darem dla drugiego człowieka. Czynne świadczenie tak rozumianej miłości jest miłosierdziem wobec innych. W tym aspekcie wychowania chodzi o uczenie postawy służby²⁹.

²³ Por. M. Nowak, *Personalistyczne wychowanie*, s. 353; F. Adamski, *Personalizm i pedagogika personalistyczna*, s. 352.

²⁴ Por. M. Cogiel, *Budowanie systemu wychowania personalistycznego w procesie reformowania edukacji*, s. 334; K. Olbrycht, *Istota wychowania personalistycznego*.

²⁵ Por. K. Kaczmarek, T. Gadacz, *Racje za personalistyczną filozofią wychowania*, s. 177.

²⁶ Por. tamże, s. 171; K. Olbrycht, *Istota wychowania personalistycznego*.

²⁷ Por. M. Nowak, *Personalistyczne wychowanie*, s. 354.

²⁸ Por. M. Cogiel, *Budowanie systemu wychowania personalistycznego w procesie reformowania edukacji*, s. 340; K. Olbrycht, *Istota wychowania personalistycznego*.

²⁹ Por. B.Z. Gacka, *Wychowanie personalistyczne*, s. 76 n; K. Olbrycht, *Istota wychowania personalistycznego*.

Podsumowanie

W ujęciu personalistycznym pierwszym działającym w procesie wychowania jest sam wychowanek. Wychowawca zaś jedynie wspomaga jego rozwój, jest kooperatorem i współpracownikiem w tym dziele. Wychowanek winien być zawsze traktowany jako osoba, a nie jak rzecz (łac. *res*). Nie może zostać pod żadnym względem uprzedmiotowiony. Winien być traktowany z szacunkiem należnym osobie ludzkiej z całym jej specyficznym misterium. Wychowawca zaś winien być kompetentnym reprezentantem kierującym i koordynującym rozwój wychowanka, wskazującym i świadczącym o tym, co dla tego rozwoju jest naprawdę istotne i ważne³⁰.

W personalizmie istnieje ściśle powiązanie wychowania i nauczania. Nauczyciel w szkole kieruje i kontroluje

pracę uczniów, systematyzuje proces przekazu treści, porządkuje go według logicznego, racjonalnego planu. Proces nauczania i wychowania domaga się współpracy ucznia z nauczycielem, wychowawcą. Potrzebna jest tu aktywność ze strony nauczyciela oraz wychowanka³¹.

Wychowanie personalistyczne umożliwia człowiekowi osiągnięcie pełnej integracji. Winno ono dokonywać się przede wszystkim w rodzinie jako podstawowej i naturalnej wspólnotie, w której człowiek żyje i działa, przyswaja wzory postępowania, sposoby myślenia i życia. Wyzwaniem pedagogicznym i zadaniem w ramach wychowania personalistycznego jest uświadamienie rodzinom zagrożenia rozwoju osobowego przez pozbawione szacunku, przedmiotowe i instrumentalne traktowanie siebie nawzajem³².

Bibliografia

- Adamski F., *Personalizm i pedagogika personalistyczna*, w: *Encyklopedia pedagogiczna XXI wieku*, t. 4, red. T. Pilch, Warszawa 2005, s. 349-353.
- Adamski F., *Wprowadzenie: personalizm – filozoficzny nurt myślenia o człowieku i wychowaniu*, w: *Wychowanie personalistyczne*, red. F. Adamski, Kraków 2005, s. 9-19.
- Bagrowicz J., *Godność osoby fundamentem wychowania*, w: *Wychowanie personalistyczne*, red. F. Adamski, Kraków 2005, s. 179-212.
- Chrobak S., *Szkoła wspólnotą wychowującą*, <http://www.fidesetratio.org.pl/files/plikipdf/chrobak2.pdf> (dostęp: 31.10.2014).
- Chudy W., *Istota pedagogiki personalistycznej*, „Ethos” 3,75 (2006), s. 52-74.
- Cogiel M., *Budowanie systemu wychowania personalistycznego w procesie reformowania edukacji*, „Śląskie Studia Historyczno-Teologiczne” 35,2 (2002), s. 331-342.
- Czekalski R., *Personalistyczna pedagogika wychowawcza Jana Pawła II*, „Warszawskie Studia Teologiczne” 21 (2008), 183-190.
- Gacka B.Z., *Wychowanie personalistyczne*, „Personalizm” 3 (2002), s. 69-78.
- Kaczmarek K., Gadacz T., *Racje za personalistyczną filozofią wychowania*, w: *Wychowanie personalistyczne*, red. F. Adamski, Kraków 2005, s. 169-178.
- Langkammer H., *Godność człowieka według Biblii*, w: *Życie społeczne w Biblii*, red. G. Witaszek, Lublin 1997, s. 9-21.
- Majka J., *Wychowanie chrześcijańskie – wychowaniem personalistycznym*, w: *Wychowanie personalistyczne*, red. F. Adamski, Kraków 2005, s. 155-168.
- Nowak M., *Personalistyczne wychowanie*, w: *Encyklopedia pedagogiczna XXI wieku*, t. 4, red. T. Pilch, Warszawa 2005, s. 353-359.

³⁰ Por. M. Nowak, *Personalistyczne wychowanie*, s. 358.

³¹ Por. tamże; S. Chrobak, *Szkoła wspólnotą wychowującą*, <http://www.fidesetratio.org.pl/files/plikipdf/chrobak2.pdf> (dostęp: 31.10.2014).

³² Por. K. Olbrycht, *Istota wychowania personalistycznego*.

- Nowak M., *Wychowanie w personalizmie*, „Chrześcijanin w świecie” 4 (1993), s. 59-67.
- Olbrzycht K., *Istota wychowania personalistycznego*, <http://www.stowarzyszeniefidesetratio.pl/Presentations0/01aOlbrzycht.pdf>, (dostęp: 23.10.2014).
- Rusiecki M., *Osoba ludzka wobec wartości w świetle chrześcijańskiego wychowania*, w: *Antropologiczna pedagogika ogólna*, red. M. Nowak, P. Magier, I. Szewczak, Lublin 2010, s. 233-245.
- Szlaga J., *Godność i upadek człowieka a jego środowisko*, w: *Człowiek – wartości – sens. Studia z psychologii egzystencji*, red. K. Popielski, Lublin 1996, s. 149-164.
- Wojtyła K., *Człowiek jest osobą*. Przemówienie wygłoszone w Radio Watykańskim w czasie trwania 3 sesji Soboru Watykańskiego II, „Personalizm” 1 (2001), s. 59-64.

Dr hab. Dariusz Adamczyk – teolog, profesor nadzwyczajny Wyższej Szkoły Handlowej w Radomiu.

ks. Marek Dziewiecki

Jak mówić do młodych o czystości i jak wychowywać w czystości?

Wstęp

Ludzie czysti należą do ludzi błogosławionych. Upewnia nas o tym sam Jezus: „Błogosławieni czystego serca, albowiem oni Boga oglądać będą” (Mt 5,8). Czystość jest tak ważna, że jest chroniona aż dwoma przykazaniami Dekalogu: nie cudzołóż i nie pożądaj! Fundamentalne znaczenie cnoty czystości wynika z tego, że tylko człowiek czysty jest w stanie kochać. Czystość jest podstawą świętości oraz warunkiem wiernego wypełnienia każdego z powołań szczególnych: do małżeństwa, kapłaństwa czy życia konsekrowanego.

Celem niniejszej analizy jest wskazanie takich sposobów mówienia o czystości i wyjaśniania jej sensu, jakie są zrozumiałe i motywujące dla współczesnych nastolatków i młodych dorosłych. Druga część analizy dotyczy będzie poszukiwania takich form wychowania w czystości, które w naszych czasach mogą być owocne.

Część I Jak mówić dzisiaj do młodych o czystości?

Czystość: negatywny kontekst społeczny i kulturowy

W każdej epoce młodzi ludzie mają swoje specyficzne zainteresowania, aspiracje, ideały i pragnienia. Obecnie w centrum uwagi większość nastolatków i młodych dorosłych aspiruje do wolności, wykształcenia, zdobycia dobrze płatnej pracy i wysokiego statusu materialnego. Nawet ci, którzy u szczytu swojej hierarchii wartości stawiają miłość, małżeństwo i rodzinę, nie mówią zwykle wiele o czystości, lub w ogóle nie wspominają o niej w rozmowach z rodzicami, rówieśnikami czy wychowawcami.¹ Dla wielu współczesnych młodych ludzi czystość stała się tematem tabu. Bez zawstydzenia i niepokoju mówią – nawet w przestrzeni publicznej – o swoich romansach, ubierają się w nieskromny sposób, przesyłają sobie erotyczne

¹ Por. M. Dziewiecki, *Młodzi pytają o miłość, rodzinę i wychowanie*, Salwator, Kraków 2008.